

Ṭūṭe Hūe Rishton kī Bahālī

Hazrat Yūsuf aur Us ke Bhāī



*ṭūṭe hūe rishton kī bahālī. hazrat yūsuf aur us ke
bhāī*

A Family Restored. Hazrat Yusuf and His Brothers

by Bakhtullah

[*Zinda Kalam* 6]

(Urdu—Roman script)

© 2026 Chashma Media.
published and printed by
GWCS, New Delhi

Bible text is from UGV.

illus. R. Gunther <https://freebibleimages.org/illustrations/ls-joseph-coat/>;

<https://freebibleimages.org/illustrations/ls-joseph-dreams/>; <https://freebibleimages.org/illustrations/ls-joseph-potiphar/>; <https://freebibleimages.org/illustrations/ls-pharaoh-dream/>;
<https://freebibleimages.org/illustrations/ls-joseph-brothers/>; partially modified by OpenAI

for enquiries or to request more copies:
askandanswer786@gmail.com

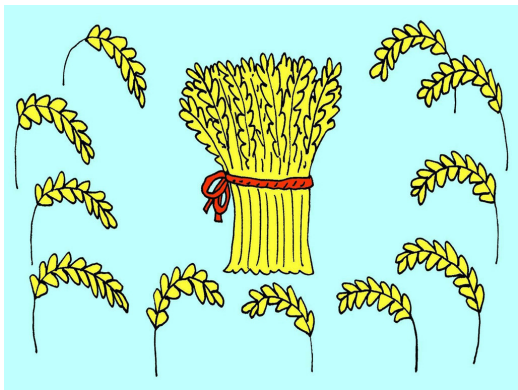
Fahrist

Nafrat ko Jar se Ukhāro	4
Musibat meñ Wafādār Raho	8
Tab Barkat Milegī	10
Musibat meñ Achchhī Tabdīlī Hone Do	30
Ḳhudā Burāī se Bhalāī Paidā Karegā	32
Tauret, Paidāish 37.38–47.50	36



Ham is se kis tarah bach sakte haiñ ki k̄hāndānī rishte t̄uṭ jāēñ? Rishte kis tarah bahāl ho jāte haiñ? Hazrat Yūsuf kī zindagī se mālūm hotā hai ki rishte phir se kis tarah juṛ sakte haiñ. Tauret meñ likhā hai,

Yūsuf apne bāp ko apne bhāiyōñ kī burī harkatoñ kī ittalā diyā kartā thā. Yāqūb Yūsuf ko apne tamām beṭoñ kī nisbat zyādā pyār kartā thā. Wajah yih thī ki wuh tab paidā huā jab bāp būṛhā thā. Isliē Yāqūb ne us ke lie ek k̄hās rangdār libās banwāyā. Jab us ke bhāiyōñ ne dekhā ki hamārā bāp Yūsuf ko ham se zyādā pyār kartā hai to wuh us se nafrat



karne lage aur adab se us se bāt nahīn karte the.

► *Yūsuf ke bhāi us se kyon nafrat karte the?*

Wuh bāp ko un kī burī harkaton kī ittalā diyā kartā thā. Aur waise bāp use dūsron kī nisbat zyādā pyār kartā thā.

► *Yih pyār kis tarah mālūm hotā thā?*

Us ke lie rangdār libās banwāne se. Tab ek aur bāt huī jis se dūsre bhāi Yūsuf se zyādā nafrat karne lage. Yūsuf ne kahā,



Suno, mainne *khāb* dekhā. Ham sab khet meñ *pūle bāndh* rahe the ki merā *pūlā kharā* ho gayā. Āp ke *pūle mere pūle* ke irdgird jamā hokar us ke sāmne jhuk gae.

► *Khāb kyā thā?*

Khāb meñ bhāiyon ke *pūle* us ke sāmne jhuk gae. Yūsuf ne is tarah kā ek aur sapnā bhī dekhā. Wuh bolā,

Mainne ek aur *khāb* dekhā hai. Us meñ *sūraj*, *chānd* aur *gyārah sitāre* mere sāmne jhuk gae.

► *Sūraj, chānd aur 11 sitāre kaun the?*

Yih Yūsuf ke mān-bāp aur bhāi the.

- *Donoñ kḥāboñ kā kyā matlab thā?*

Yih ki ek din Yūsuf ke mān-bāp aur bhāi us ke sāmne jhuk jāenge.

- *Bahut sāloñ ke bād aisā hī huā. Lekin kyā Yūsuf kā yih kḥāb sunānā mufīd thā?*

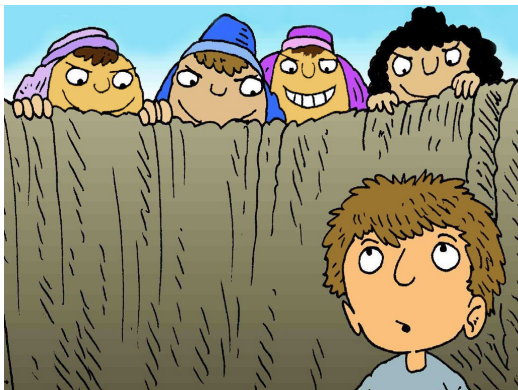
Bilkul nahīn. Is se Yūsuf kā ḡhurūr baḥh gayā jabki bhāiyōñ kī nafrat ko hawā milī. Sāf zāhir hai ki Yūsuf ne us waqt kḥāb dekhne kī nemat ṭhīk tarah se istemāl nahīn kī. Is se ham pahlā sabaq sīkhte haiñ,

Nafrat ko Jaḥ se Ukhāro

Bāp ne Yūsuf ko zyādā pyār karne se dūsroñ kī nafrat paidā kī. Yūsuf ne āg meñ tel ḍālkār bāp ko un kī burī harkatoñ ke बारे meñ batāyā. Na sirf yih, apne kḥāb sunāne se us ne un kī nafrat mazīd baḥhāi. Aisī harkatoñ se kitne ghar tabāh ho gae haiñ. Ek din Yāqūb ne Yūsuf se kahā,

Jākar mālūm kar ki tere bhāi aur un ke sāth ke rewaḥ kḥairiyat se haiñ ki nahīn.

Tab Yūsuf apne bhāiyōñ ke pīchhe chalā gayā. Likhā hai,



Jyon hī Yūsuf apne bhāiyon ke pās pahuñchā unhoñ ne us kā rangdār libās utārkar Yūsuf ko gaṛhe meñ pheñk diyā. Gaṛhā k̥hālī thā, us meñ pānī nahīn thā. Phir wuh roṭī khāne ke lie baiṭh gae.

Jab wuh khānā khā rahe the to Ismāīliyon kā ek qāfilā nazar āyā. Unheñ dekhkar Yahūdāh bolā,

Hameñ kyā fāyda hai agar apne bhāi ko qatl karke us ke k̥hūn ko chhupā deñ? Āo, ham use in Ismāīliyon ke hāth farokht kar deñ. Phir koī zarūrat nahīn hogī ki ham use hāth lagāeñ. Ākhir wuh hamārā bhāi hai.



Dūsre muttafiq hue. Tājir wahān se guzre to bhāiyōn ne Yūsuf ko garhe se nikālkar bech dālā. Safr karte karte Ismāilī Misr pahuñch gae. Wahān Misr ke bādshāh ke ek ālā officer ne use kharīd liyā. Officer kā nām Fūtīfār thā.

Be-chārā Yūsuf. Wuh na sirf apne ghar wāloñ se mahrūm ho gayā thā. Wuh ghulām bhī ban gayā thā. Kyā wuh gham ke mārē mar gayā? Nahīn. Wuh kām meñ juṭ gayā. Jald hī mālūm hone lagā ki wuh kām karne wālā bandā hai. Kalām is kī wajah bhī batātā hai. Likhā hai ki Khudā Yūsuf ke sāth thā. Yūsuf har



kām meñ itnā kāmyāb rahā ki ākhir meñ mālik ne apnī pūrī milkiyat us ke supurd kī. Likhā hai,

Jis waqt se Fūtīfār ne apne gharāne kā intazām aur pūrī milkiyat Yūsuf ke supurd kī us waqt se Rab ne Fūtīfār ko Yūsuf ke sabab se barkat di. Us kī barkat Fūtīfār kī har chīz par thī, k̄hāh ghar meñ thī yā khet meñ. Fūtīfār ne apnī har chīz Yūsuf ke hāth meñ chhoṛ di. Aur chūnki Yūsuf sab kuchh achchhī tarah chalātā thā islie Fūtīfār ko khānā khāne ke siwā kisī bhī māmale kī fikr nahīn thī.

► *Yūsuf kyon itnā kāmyāb thā?*

Khudā ne use barkat dī. Isliē wuh intazām chalāne meñ māhir thā. Wuh achchhā manager thā.

Lekin jald hī kāle kāle bādāl us kī zindagī par chhāne lage. Jab kabhī ham kāmyāb ho jāte haiñ tab barī musībat meñ paṛne kā sab se zyādā khatrā hai. Aisā Yūsuf ke sāth bhī huā. Yūsuf kī musībat se ham dūsrā sabaq sīkhte haiñ. Yih ki

Musībat meñ Wafādār Raho

Likhā hai,

Yūsuf nihāyat k̥hūbsūrat ādmī thā. Kuchh der ke bād us ke mālīk kī bīwī kī āñkh us par lagī. Us ne us se kahā, “Mere sāth hambistar ho!”

Yūsuf inkār karke kahne lagā, “Mere mālīk ko mere sabab se kisī māmālē kī fikr nahīñ hai. Unhoñ ne sab kuchh mere supurd kar diyā hai. Ghar ke intazām par un kā iḡhtiyār mere iḡhtiyār se zyādā nahīñ hai. Āp ke siwā unhoñ ne koī bhī chīz mujh se bāz nahīñ rakhī. To phir main kis tarah itnā ḡhalat kām karūñ? Main kis tarah Allāh kā gunāh karūñ?”



- *Jab mālik kī bīwī ne Yūsufko warghlāne kī koshish kī to us ne kyā jawāb diyā?*

Us ne jawāb diyā ki mālik ne sab kuchh mere supurd kar diyā hai. Maiñ kis tarah us kā aur Ḳhudā kā gunāh karūñ?

- *Is ke pīchhe us kī ek bahut baṛī ḳhūbī hai. Wuh kyā?*

Wafādārī. Apne mālik aur Ḳhudā ke māmale mein wafādārī.

- *Kyā āp apnī zimmedāriyāñ wafādārī se nibhāte haiñ?*

Lekin kaī bār wafādārī hī musībat kā bāis ban jātī hai. Yūsuf apnī wafādārī ke bāis baṛī musībat mein

par gayā. Ek din mālīk kī bīwī ne Yūsuf ko itnā tang kiyā ki wuh bhāg gayā. Lekin us kā libās pīchhe aurat ke hāth mein hī rah gayā. Bīwī ne libās ko mālīk ko dikhāyā to us ne ḡhusse hokar Yūsuf ko jail mein dāl diyā.

► *Us zamāne mein mard ko zinā ke ilzām ke bāis sazā-e-maut dī jātī thī. Mālīk ne aisā kyon na kiyā?*

Us ne sochā hogā ki dāl mein kuchh kālā hai. Baharhāl Ḳhudā ne Yūsuf ko bachāe rakhā. Tīsrā sabaq,

Tab Barkat Milegī

Wafādār raho, tab barkat milegī. Jo Ḳhudā ke sāth chaltā hai use musībat ke waqt bhī barkat miltī hai. Likhā hai,

Lekin Rab Yūsuf ke sāth thā. Us ne us par mehrbānī kī aur use qaidḳhāne ke dāroḡhe kī nazar mein maqbūl kiyā. Yūsuf yahān tak maqbūl huā ki dāroḡhe ne tamām qaidiyon ko us ke supurd karke use pūrā intazām chalāne kī zimmedārī dī. Dāroḡhe ko kisī bhī māmāle kī jise us ne Yūsuf ke supurd



kiyā thā fikr na rahī, kyonki Rab Yūsuf ke sāth thā aur use har kām men kāmīyābī bakhsī.

- *Kyā Yūsuf jail men māyūs hokar Kḥudā kī rāhoṇ se dūr huā?*

Nahīn.

- *Jab wuh wafādār rahā to use jail men kyā tajribā huā?*

Wahān bhī wuh kām men juṭkar itnā kāmīyāb rahā ki dāroḡhe ne use pūrā intazām chalāne kī zimmedārī dī. Wahān bhī Yūsuf achchhā manager sābit huā.

Ek din do nae qaidiyon ko jail men ḍāl diyā gayā. Ek bādshāh kā sardār sāqī thā, dūsrā us kā bakery kā

incharge. Yūsuf un kī bhī dekh-bhāl kartā thā. Ek subh wuh dabe hue nazar āe. Jab Yūsuf ne wajah pūchhī to unhoñ ne jawāb diyā,

“Ham donoñ ne ḳhāb dekhā hai, aur koī nahīñ jo hameñ un kā matlab batāe.”
Yūsuf ne kahā, “Ḳhāboñ kī tābīr to Allāh kā kām hai. Zarā mujhe apne ḳhāb to sunāeñ.”

- *Yūsuf ne ḳhāboñ kī tābīr ke bāre meñ kyā kahā?*
Us ne kahā ki yih Ḳhudā kā kām hai. Yānī insān apnī tāqat se sapnoñ kī tābīr nahīñ kar saktā. Jādū-ṭone se bāt nahīñ banegī. Ḳhudā kā bandā hameshā jādū-ṭone se dūr rahtā hai. Tab likhā hai,

Sardār sāqī ne shurū kiyā, “Mainne ḳhāb meñ apne sāmne angūr kī bel dekhī. Us kī tīn shāḳheñ thīñ. Us ke patte lage, koñpleñ phūṭ niklīñ aur angūr pak gae. Mere hāth meñ bādshāh kā pyālā thā, aur mainne angūroñ ko toṛkar yoñ bhīñch diyā ki un kā ras bādshāh ke pyāle meñ ā gayā. Phir mainne pyālā bādshāh ko pesh kiyā.”

- *Sardār sāqī kā kyā ḳhāb thā?*



Bel kī tīn shākhon se achchhe angūr pak gae.
 Sāqī ne un kā ras nichor̥kar bādshāh ko pesh kiya.
 Yih sunkar Yūsuf bolā,

Tīn shākhon se murād tīn dīn haiñ. Tīn dīn ke bād Firaun āp ko bahāl kar legā. [...] Lekin jab āp bahāl ho jāen to merā khyāl karen. Mehrbānī karke bādshāh ke sāmne merā zikr karen tāki main yahān se rihā ho jāūñ.

► *Khāb kā matlab kyā thā?*



Bādshāh, sāqī ko dubārā bahāl karegā.

- *Yūsuf ko tābīr par itnā yaqīn thā ki us ne sāqī se ek darḡhāst kī. Wuh kyā?*

Bahāl hokar bādshāh ke sāmne merā zikr karen.

Phir bakery ke incharge ne apnā ḡhāb sunāyā.

Mainne sar par tīn ṭokriyān uṭhā rakhī thīn jo bakery kī chīzon se bharī huī thīn. Sab se ūpar wālī ṭokrī meñ wuh tamām chīzeñ thīn jo bādshāh kī mez ke

lie banāī jāī haiñ. Lekin parinde ākar unheñ khā rahe the.

► *Bakery ke incharge ne kyā sapnā dekhā?*

Us ke sar par bakery kī shāhī chīzoñ se bharī tīn ṭokriyāñ thīñ. Lekin parinde un ko khā rahe the. Yih sunkar Yūsuf bolā,

Tīn ṭokriyoñ se murād tīn dīn haiñ. Tīn dīn ke bād hī Firaun āp ko qaidḵhāne se nikālkar daraḵht se laṭkā degā. Parinde āp kī lāsh ko khā jāēnge.

► *Is kā kyā matlab thā?*

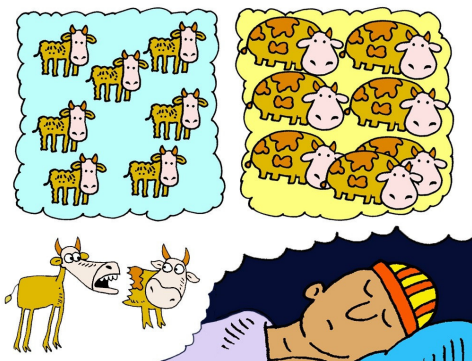
Bakery ke incharge ko sazā-e-maut milegī aur parinde us kī lāsh ko khā jāēnge.

Tīn dīn ke bād waisā hī huā jaisā Yūsuf ne farmāyā: Bādshāh ne sardār sāqī ko bahāl kiya magar bakery ke incharge ko sazā-e-maut dī.

► *Ġharz, Yūsuf na sirf achchhā manager thā. Ab ham ne us ke bāre meñ ek aur ḵhūbī sīkh lī hai. Wuh kyā?*

Wuh ḵhāboñ kī tābīr kar saktā thā.

► *Lekin us ne ḵhud is par zor diyā ki is ke pīchhe kisī aur kā hāth hai. Kis kā hāth?*



Ḳhudā kā. Dekho, jitnā jidd-o-jahd ham kyon na karen barkat dene wālā to Ḳhudā hī hai.

► *Jab sāqī bahāl huā to kyā us ne Yūsuf kī sifārish kī?*

Nahīn. Likhā hai ki wuh Yūsuf ko bhūl gayā. Lekin is mein Ḳhudā kā hāth thā. Kāī bār hamen bhī lagtā hai ki Ḳhudā hamen bhūl gayā hai. Lekin jab ham us kī rāhon par chalte hain to ākhir mein wuh hamen Yūsuf jaisī barkat detā hai. Likhā hai,

Do sāl guzar gae ki ek rāt bādshāh ne ḳhāb dekhā. Wuh Dariyā-e-Nīl ke kināre kharā thā. Achānak dariyā mein se sāt ḳhūbsūrat aur moṭī gāen nikalkar



sarkandōñ meñ charne lagīñ. Un ke bād sāt aur gāeñ nikal āīñ. Lekin wuh badsūrat aur dublī-patlī thīñ. Wuh dariyā ke kināre dūsri gāyoñ ke pās kharī hokar pahlī sāt k̄hūbsūrat aur moṭī moṭī gāyoñ ko khā gāīñ. Is ke bād Misr kā bādshāh jāg uṭhā.

► *Bādshāh ne k̄hāb meñ kyā dekhā?*

Sāt dublī-patlī gāyoñ ne sāt moṭī-tāzī gāyoñ ko harap liyā. Tab likhā hai,

Phir wuh dubārā so gayā. Is dafā us ne ek aur k̄hāb dekhā. Anāj ke ek paudhe par

sāt moṭī moṭī aur achchhī achchhī bāleñ lagī thīñ. Phir sāt aur bāleñ phūṭ niklīñ jo dublī-patlī aur mashriqī hawā se jhulsī huī thīñ. Anāj kī sāt dublī-patlī bāloñ ne sāt moṭī aur ḳhūbsūrat bāloñ ko nigal liyā. Phir Firaun jāg uṭhā to mālūm huā ki mainne ḳhāb hī dekhā hai.

► *Is bār bādshāh ne sapne meñ kyā dekhā?*

Anāj kī sāt dublī-patlī bāloñ ne sāt moṭī-tāzī bāloñ ko nigal liyā.

Subh ko bādshāh ne Misr ke tamām jādūgaroñ aur ālimoñ ko bulāyā. Lekin koī bhī ḳhāboñ kī tābīr karne na pāyā. Tab sāqī ko Yūsuf yād āyā, aur us ne bādshāh ko us ke bāre meñ batāyā. Tab Yūsuf ko jaldī se bādshāh ke huzūr lāyā gayā. Likhā hai,

Bādshāh ne kahā, “Mainne ḳhāb dekhā hai, aur yahāñ koī nahīñ jo us kī tābīr kar sake. Lekin sunā hai ki tū ḳhāb ko sunkar us kā matlab batā saktā hai.”
Yūsuf ne jawāb diyā, “Yih mere iḳhtiyār meñ nahīñ hai. Lekin Allāh hī bādshāh ko salāmatī kā paighām degā.”

► *Yūsuf ne kyā jawāb diyā?*

Us ne kahā ki ḵhāb kī tābīr sirf Ḵhudā kī taraf se hai. Tab bādshāh ne apne ḵhāb sunāe. Yūsuf ne bādshāh se kahā,

Donoṅ ḵhāboṅ kā ek hī matlab hai. In se Allāh ne huzūr par zāhir kiya hai ki wuh kyā kuchh karne ko hai. [...] Sāt sāl āenge jin ke daurān Misr ke pūre mulk meṅ kasrat se paidāwār hogī. Us ke bād sāt sāl kāl paṛegā. Kāl itnā shadīd hogā ki log bhūl jāenge ki pahle itnī kasrat thī. [...]

► *Ḵhāboṅ kā matlab kyā thā?*

Sāt sāl kasrat se paidāwār hogī, lekin is ke bād sāt sāl kāl paṛegā. Lekin Yūsuf ne is kā hal bhī sunāyā,

Ab bādshāh kisī samajhdār aur dānishmand ādmī ko Mulk-e-Misr kā intazām sauṅpeṅ. Is ke alāwā wuh aise ādmī muqarrar karenṅ jo sāt achchhe sāloṅ ke daurān [...] ḵhurāk jamā karenṅ.

► *Yūsuf ne kyā hal pesh kiya?*

Bādshāh mulk kā intazām ek samajhdār ādmī ko sauṅpe jo apne officeroṅ ke zariye sāt achchhe sāloṅ ke daurān ḵhurāk jamā kare.



- *Is se Yūsuf kī ek aur ẓhūbī nazar ātī hai. Wuh kyā? Achchhe manager kī haisiyat se wuh pahl kartā hai. Yānī wuh maslā barḥne se pahle hī is kā hal nikāltā hai. Phir likhā hai,*

Yih mansūbā bādshāh aur us ke afsarān ko achchhā lagā. Us ne un se kahā, “Hameñ is kām ke lie Yūsuf se zyādā lāyq ādmī nahīn milegā. Us meñ Allāh kī Rūh hai.” Bādshāh ne Yūsuf se kahā, “Allāh ne yih sab kuchh tujh par zāhir kiyā hai, islie koī bhī tujh se zyādā samajhdār aur dānishmand nahīn hai. Maiñ tujhe apne mahl par muqarrar kartā hūñ. Merī tamām riāyā tere tābe rahegī. Terā

ikhtiyār sirf mere ikhtiyār se kam hogā.
Ab main tujhe pūre Mulk-e-Misr par
hākim muqarrar kartā hūn.”

► *Bādshāh ne Yūsuf ke mashware par kyā kiyā?*

Us ne use pūre mulk par muqarrar kiyā tāki wuh
ḵhurāk jamā karne kā intazām sañbhāle.

► *Bādshāh ne is kī wajah bhī batāyā. Wuh kyā?*

Us meñ Allāh kī Rūh hai, aur Ḵhudā ne us par
yih sab kuchh zāhir kiyā hai. Sāth sāth us se
samajhdār ādmī nahīn hai.

Sab kuchh waisā hī huā jaisā Yūsuf ne farmāyā thā.
Sāt achchhe sālon ke daurān mulk meñ nihāyat
achchhī fasleñ ug āīñ. Yūsuf ne ḵhurāk jamā karke
shahron meñ mahfūz kar lī. Phir kāl ke sāt sāl shurū
hue. Log dūsre mulkon se bhī āne lage tāki ḵhurāk
ḵharīd leñ.

Tab Yūsuf ke das bhāī bhī anāj ḵharīdne ke lie Misr
ā pahunche. Sirf Yūsuf kā sagā bhāī Binyamīn sāth
nahīn thā. Likhā hai,

Yūsuf Misr ke hākim kī haisiyat se logon
ko anāj bechtā thā, islie us ke bhāī ākar
us ke sāmne muñh ke bal jhuk gae. [...]
Yūsuf ne apne bhāiyon ko pahchān liyā,



lekin unhoñ ne use na pahchānā. [...] Us ne kahā, “Tum jāsūs ho.” [...]

► *Yūsuf ne yih kyon kahā?*

Yih un ke bāre meñ mālūmāt hāsīl karne kā bahānā thā. Wuh jānanā chāhtā thā ki bāqī family kā kyā hāl hai. Āge likhā hai,

Unhoñ ne arz kī, “Āp ke khādīm kul bārah bhāī haiñ. Ham ek hī ādmī ke beṭe haiñ jo Kanān meñ rahtā hai. Sab se chhoṭā bhāī is waqt hamāre bāp ke pās hai jabki ek mar gayā hai.” [...]

Yūsuf ne unheñ tīn din ke lie qaidkhāne meñ ḍāl diyā. Tīsre din us ne un se kahā,



“Agar tum wāqai sharīf log ho to aisā karo ki tum mein se ek yahān qaidkhāne mein rahe jabki bāqī sab anāj lekar apne bhūke ghar wālon ke pās wāpas jāen. Lekin lāzim hai ki tum apne sab se chhote bhāi ko mere pās le āo.”

- *Yūsuf ne unheñ ek shart par jāne diyā. Wuh kyā? Yih ki wuh Binyamīn ko apne sāth Misr le āen.*
- *Yūsuf kyon chāhtā thā ki sab se chhotā bhāi āe? Sirf Binyamīn us kā sagā bhāi thā. Wuh ek hī mān ke bete the. Islie Yūsuf jānanā chāhtā thā ki kyā Binyamīn thīk hai? Yā kyā dūsre bhāiyon ne us ke sāth bhī burā sulūk kiyā hai? Tab likhā hai,*

Yūsuf ke bhāī rāzī ho gae. Wuh āpas meñ kahne lage, “Be-shak yih hamāre apne bhāī par zulm kī sazā hai. Jab wuh iltijā kar rahā thā ki mujh par rahm karen to ham ne us kī baṛī musībat dekhkar bhī us kī na sunī. Isliē yih musībat ham par ā gai hai.”

Unheñ mālūm nahīn thā ki Yūsuf hamārī bāteñ samajh saktā hai, kyonki wuh mutarjim kī mārifat un se bāt kartā thā. Yih bāteñ sunkar wuh unheñ chhoṛkar rone lagā. Phir wuh sañbhalkar wāpas āyā. Us ne Shamāūn ko chunkar use un ke sāmne hī bāndh liyā.

► *Yūsuf ke bhāī āpas meñ kyā kahne lage?*

Unheñ wuh gunāh chubhne lagā jo bahut sāl pahle un se sarzad huā thā jab unhoñ ne Yūsuf ko bech ḍālā thā.

► *Is se ham gunāh ke bāre meñ ek ahm bāt sīkhte haiñ. Wuh kyā?*

Jab ham se gunāh sarzad hotā hai to yih gunāh ham se liptā rahtā hai. Isē chhupāyā jā saktā hai lekin ham isē kabhī miṭā nahīn sakte.

► *Kyā Yūsuf badlā lene par aṛā huā thā?*



Nahīn. Yih is se patā chaltā hai ki bhāiyōn kī āpas
meñ bāteñ sunkar wuh unheñ chhoṛkar rone
lagā. Āge likhā hai,

Yūsuf ne hukm diyā ki mulāzim un kī
boriyān anāj se bharkar har ek bhāi ke
paise us kī borī meñ wāpas rakh deñ aur
unheñ safr ke lie khānā bhī deñ. Unhoñ
ne aisā hī kiyā. Phir Yūsuf ke bhāi apne
gadhoñ par anāj lādkar rawānā ho gae.
Jab wuh rāt ke lie kisī jagah par ṭhahre
to ek bhāi ne apne gadhe ke lie chārā
nikālne kī ḡharz se apnī borī kholī to
dekhā ki borī ke muñh meñ us ke paise
paṛe haiñ. Us ne apne bhāiyōn se kahā,
“Mere paise wāpas kar die gae haiñ! Wuh

merī borī mein haiñ.” Yih dekhkar un ke hosh uṛ gae. Kāñpte hue wuh ek dūstre ko dekhne aur kahne lage, “Yih kyā hai jo Allāh ne hamāre sāth kiya hai?”

- *Jab bhāiyōñ ne dekhā ki paise borī mein paṛe haiñ to unheñ is ke pīchhe kis kā hāth mahsūs huā?*
Ḳhudā kā. Unhoñ ne kisī aur kā hāth is ke pīchhe na dekhā. Jab bāp ke pās pahunchē to likhā hai,

Unhoñ ne apnī boriyōñ se anāj nikāl diyā to dekhā ki har ek kī borī mein us ke paisōñ kī thailī rakhī huī hai. Yih paise dekhkar wuh ḳhud aur un kā bāp ḍar gae.

- *Wuh paise dekhkar kyon ḍar gae?*
Ḍar yih thā ki wāpasī par Yūsuf un par chorī kā ilzām lagāegā. Tab likhā hai,

Kāl ne zor pakaṛā. Jab Misr se lāyā gayā anāj ḳhatm ho gayā to Yāqūb ne kahā, “Ab wāpas jākar hamāre lie kuchh aur ḡhallā ḳharīd lāo.”
Lekin Yahūdāh ne kahā, “Us mard ne saḳhtī se kahā thā, ‘Tum sirf is sūrat mein mere pās ā sakte ho ki tumhārā bhāī sāth ho.’” [...]

Ākhir mein bāp māl gayā. Bhāī, Binyamīn ko sāth lekar rawānā hue. Likhā hai,

Misr pahunchkar wuh Yūsuf ke sāmne hāzir hue. Jab Yūsuf ne Binyamīn ko un ke sāth dekhā to us ne apne ghar par muqarrar mulāzim se kahā, “In ādmiyon ko mere ghar le jāo tāki wuh dopahar kā khānā mere sāth khāen.”

Bhāiyon ne pareshānī ke ālam mein mulāzim ko boriyon ke paison ke bāre mein batāyā. Magar us ne jawāb diyā,

“Fikr na karen. Āp ke aur āp ke bāp ke Khudā ne āp ke lie āp kī boriyon mein yih khazānā rakhā hogā. Baharhāl mujhe āp ke paise mil gae hain.”

Mulāzim Shamāun ko un ke pās bāhar le āyā. [...]

Jab Yūsuf ne apne sage bhāī Binyamīn ko dekhā to us ne kahā, “Kyā yih tumhārā sab se chhoṭā bhāī hai jis kā tum ne zikr kiya thā? Beṭā, Allāh kī nazar-e-karm tum par ho.” Yūsuf apne bhāī ko dekhkar itnā muta’assir huā ki wuh rone ko thā, islie wuh jaldī se wahān se nikalkar apne sone ke kamre mein gayā aur ro parā. Phir

wuh apnā muñh dhokar wāpas āyā. Apne āp par qābū pākar us ne hukm diyā ki naukar khānā le āēñ. [...] Naukaron ne unheñ Yūsuf kī mez par se khānā lekar khilāyā. Lekin Binyamīn ko dūsron kī nisbat pāñch gunā zyādā milā.

Bhāī kā ḍar kam ho gayā. Lagtā thā ki kal wuh sab ke sab āzādī se apne ghar wāpas lauṭ pāēnge. Lekin Yūsuf kā aur mansūbā thā. Likhā hai,

Yūsuf ne ghar par muqarrar mulāzim ko hukm diyā, “Un mardoñ kī boriyāñ ḵhurāk se itnī bhar denā jitnī wuh uṭhākar le jā sakeñ. Har ek ke paise us kī apnī borī ke muñh meñ rakh denā. Sab se chhoṭe bhāī kī borī meñ na sirf paise balki mere chāndī ke pyāle ko bhī rakh denā.” Mulāzim ne aisā hī kiyā.

Aglī subh jab pau phatne lagī to bhāiyoñ ko un ke gadhoñ samet ruḵhsat kar diyā gayā. Wuh abhī shahr se nikalkar dūr nahīn gae the ki Yūsuf ne apne ghar par muqarrar mulāzim se kahā, “Jaldī karo. Un ādmiyoñ kā tāqqub karo. Un ke pās pahuñchkar yih pūchhnā, [...]”



‘Āpne mere mālīk kā chāndī kā pyālā
kyon churāyā hai?’ [...]

Jab mulāzim bhāiyon ke pās pahuñchā
to us ne un se yahī bāteñ kīñ. Jawāb
meñ unhoñ ne kahā, “Hamāre mālīk aisī
bāteñ kyon karte haiñ? [...] Agar wuh
āp ke khādīmon meñ se kisī ke pās mil
jāe to use mār dālā jāe aur bāqī sab āp ke
ghulām banen.”

- *Yūsuf ne naukaron ko chāndī kā pyālā Binyamīn
kī borī meñ chhupāne kā hukm kyon diyā?*

Wuh dekhnā chāhtā thā ki bhāī kyā karenge.
Jab Binyamīn ko pakṛā jāegā to kyā wuh use
chhoṛkar chale jāenge? Kyā jo saḥtī unhoñ ne

Yūsuf ke sāth kiya wuh ab tak rah gaī hai? Āie ham dekhte haiñ ki us ne kyā kiya. Likhā hai,

Mulāzim ne kahā, “Ṭhīk hai aisā hī hogā. Lekin sirf wuhī merā ḡhulām banegā jis ne pyālā churāyā hai. Bāqī sab āzād haiñ.” [...] Mulāzim boriyon kī talāshī lene lagā. [...] Aur wahāñ Binyamīn kī borī meñ se pyālā niklā. Bhāiyan ne yih dekhkar pareshānī meñ apne libās phāṛ lie. Wuh apne gadhoñ ko dubārā lādkar shahr wāpas ā gae.

- *Kyā bhāī Binyamīn ko chhoṛkar chale gae?*
Nahīñ. Wuh Binyamīn ke sāth dubārā Yūsuf ke hāñ pahunche. Is se ham chauthā sabaq sīkhte haiñ,

Musībat meñ Achchhī Tabdilī Hone Do

Ṭhīk tarah se musībat kā sāmna karne se hamāre kirdār meñ behtarī ātī hai. Sawāl yih hai ki musībat meñ paṛte waqt kyā hamāre kirdār meñ achchhī tabdilī ātī hai? Yūsuf ke sāth aisā hī huā. Musībat ke rūbarū use taraqqī hāsil huī aur us ke kirdār meñ behtarī āī. Pahlā jo ghamand thā wuh halīmī aur hikmat meñ badal gayā. Musībat meñ hī manager kī khūbiyan ne us meñ zor pakāṛ liyā. Ab jab Yūsuf

30 / Musībat meñ Achchhī Tabdilī Hone Do

ke bhāi musibat meñ par gae to Yahūdāh meñ bhī tabdiliyān nazar āne lagīn. Likhā hai ki Yahūdāh ne kahā,

Mere mālik, mehrbānī karke apne bande ko ek bāt karne kī ijāzat deñ. [...] Agar main apne bāp ke pās jāūn aur wuh dekheñ ki laṛkā mere sāth nahīn hai to wuh dam toṛ deñge. Un kī zindagī is qadr laṛke kī zindagī par munhasir hai aur wuh itne būṛhe haiñ ki ham aisī harkat se unheñ qabr tak pahuñchā deñge. [...] Ab apne kḥādim kī guzārish suneñ. Main yahān rahkar is laṛke kī jagah ghulām ban jātā hūn, aur wuh dūsre bhāiyon ke sāth wāpas chalā jāe.

- *Kyā āp ko yād hai ki kis ne sālon pahle Yūsuf ko bechne kā mashwarā diyā thā?*
Yahūdāh ne yih kḥyāl pesh kiyā thā.
- *Ab Yahūdāh ne kyā kiyā?*
Ab usī ne Binyamīn ko chhuṛāne kī koshish kī. Us meñ kitnā farq ā gayā thā.
- *Us kī badlī fitrat kis tarah nazar ātī hai?*
Wuh kahtā hai ki agar Binyamīn wāpas na āe to bāp mar jāegā. Isliye Binyamīn kī jagah mujhe

apnā ḡhulām banāen. Jab Ḳhudā hamārī zindagī meñ kām kartā hai to wuh hamen narm kar detā hai, hamen badal detā hai. Kyā āp musibat meñ achchhī tabdīlī hone dete haiñ? Ek ākhirī bāt,

Ḳhudā Burāī se Bhalāī Paidā Karegā

Yahūdāh kī bāten sunkar Yūsuf ne kyā jawāb diyā?
Likhā hai,

Yih sunkar Yūsuf apne āp par qābū na rakh sakā. Us ne ūnchī āwāz se hukm diyā ki tamām mulāzim kamre se nikal jāen. Koī aur shakhs kamre meñ nahīn thā jab Yūsuf ne apne bhāiyoñ ko batāyā ki wuh kaun hai. Wuh itne zor se ro parā ki Misriyoñ ne us kī āwāz sunī aur Firaun ke gharāne ko patā chal gayā. Yūsuf ne apne bhāiyoñ se kahā, “Main Yūsuf hūñ. Kyā merā bāp ab tak zindā hai?”

- *Ākhirkār Yūsuf ne apne āp ko zāhir kiyā. Kyon?*
Mālūm huā thā ki bhāī pachhtā gae haiñ, ki un kī fitrat bhī badal gaī hai. Yahān tak ki Yahūdā ne apne āp ko us kī jagah ḡhulām banane kī taiyārī zāhir kī thī.
- *Jab Yūsuf zāhir huā to bhāiyoñ ne kyā jawāb diyā?*
Likhā hai,



Us ke bhāī yih sunkar itne ghabrā gae ki wuh jawāb na de sake.

Lekin Yūsuf ne kahā,

Na ghabrāo aur na apne āp ko ilzām do ki ham ne Yūsuf ko bech diyā. Asl meñ Allāh ne ḵhud mujhe tumhāre āge yahāñ bhej diyā tāki ham sab bache raheñ. [...] Ab jaldī se mere bāp ke pās wāpas jākar un se kaho, ‘Āp kā beṭā Yūsuf āp ko ittalā detā hai ki Allāh ne mujhe Misr kā mālik banā diyā hai. Mere pās ā jāeñ, der na kareñ.’

- *Yūsuf ne ek aḥm bāt farmāī. Wuh kyā?*
Ḵhudā ne tumhārā burā irādā istemāl kiyā tāki ham sab bache raheñ.
- *Is se ham kyā aḥm sabaq sīkhte haiñ?*

Kaī bār Ḳhudā hamārī ḡhalatiyoñ se hamārī behtarī paidā kartā hai. Tab Yūsuf ke bhāī, bāp ko Misr lāe. Likhā hai,

Yāqūb ne Yūsuf se kahā, “Ab main marne ke lie taiyār hūñ, kyonki mainne ḡhud dekhā hai ki tū zindā hai.”

Yon pūrā ghar Misr mein ā basā. Waqt guzartā gayā, aur ek din Yāqūb ne wafāt pāī. Tab Yūsuf ke bhāī ḡdar gae ki ab Yūsuf ham se badlā legā. Lekin Yūsuf bolā,

Mat ḡdaro. Kyā main Allāh kī jagah hūñ? Hargiz nahīn! Tum ne mujhe nuqsān pahuñchāne kā irādā kiyā thā, lekin Allāh ne us se bhalāī paidā kī.

► *Yūsuf ne kyā jawāb diyā?*

Main Ḳhudā kī jagah nahīn hūñ. Yānī sirf Allāh badlā lene wālā hai. Tumhārā irādā burā to thā lekin Ḳhudā ne us se bhalāī paidā kī. Us ne mujhe tumhāre āge Misr bhej diyā tāki tum sab kāl ke asar se bach jāo.

Yon ham is ḡhāndān se sīkh sakte haiñ ki tūṭe hue rishton kī bahālī kis tarah mumkin ho jātī hai. Nafrat kī jaṛ is se shurū huī ki bāp ne Yūsuf ko zyādā pyār kiyā. Yūsuf ne is nafrat ko apnī bāton

aur khāboñ se hawā dī. Jab rishton meñ nafrat baṛh jātī hai to koshish karnī chāhie ki ise jaṛ se ukhāreñ. Warnā musībat zarūr āegī.

Yūsuf baṛī musībat meñ ā paṛā. Phir bhī us ne kām meñ juṭkar manager kī achchhī khūbiyāñ apnāñ. Tab Ḳhudā ne use barkat dī. Yahāñ tak ki ākhirkār wuh Misr meñ baṛā officer ban gayā. Lekin hote hote us kā kirdār badal gayā thā. Ab wuh maḡhrūr naujawān nahīñ rahā thā. Us kī jagah ek halīm aur dānishmand hukmrān ban gayā thā. Is meñ wuh hamēñ Īsā Masīh kī yād dilātā hai.

Lekin dūsre bhāiyōñ meñ bhī tabdīliyāñ āñ. Jab wuh Misr pahuñchkar musībat meñ phañs gae to wuh pachhtā gae. Jo gunāh un se huā thā wuh unheñ chubhne lagā. Aur jab Yūsuf ne Binyamīn ko rakhne kā hukm diyā to Yahūdāh ne apne āp ko us kī jagah pesh kiyā.

Yōñ Ḳhudā ne burāī se bhalāī paidā kī. Us ne ṭuṭe hue rishton ko joṛne meñ madad bhī kī aur sāth sāth pūre khāndān ko kāl se bachāyā. Ḳhudā hamārī bhalāī chāhtā hai. Wuh chāhtā hai ki na sirf hamārā us ke sāth rishtā bahāl ho jāe balki ek dūsre ke sāth

rishtā bhī. Islie us ne Īsā Masīh ko duniyā meñ bhejā tākī us kī qurbānī se hamāre rishte bahāl ho jāen.

- *Kyā āp ke rishte bahāl ho gae haiñ?*
- *Kyā āp nafrat ko jaṛ se ukhārne kī koshish karte haiñ?*
- *Kyā āp Yūsuf kī tarah musībat meñ wafādār rahte haiñ?*
- *Kyā āp musībat meñ achchhī tabdilī hone dete haiñ?*

Tab hī Ḳhudā burāī se bhalāī paidā karegā.

Tauret, Paidāish 37.38–47.50

Yūsuf ke Ḳhāb

Yāqūb Mulk-e-Kanān meñ rahtā thā jahān pahle us kā bāp bhī pardesī thā. [...] Us waqt Yāqūb kā beṭā Yūsuf 17 sāl kā thā. Wuh apne bhāiyōñ [...] ke sāth bheṛ-bakriyōñ kī dekh-bhāl kartā thā. Yūsuf apne bāp ko apne bhāiyōñ kī burī harkatoñ kī ittalā diyā kartā thā.

Yāqūb Yūsuf ko apne tamām beṭōñ kī nisbat zyādā pyār kartā thā. Wajah yih thī ki wuh tab paidā huā jab bāp būṛhā thā. Islie Yāqūb ne us

ke lie ek ḵhās rangdār libās banwāyā. Jab us ke bhāiyōñ ne dekhā ki hamārā bāp Yūsuf ko ham se zyādā pyār kartā hai to wuh us se nafrat karne lage aur adab se us se bāt nahīñ karte the.

Ek rāt Yūsuf ne ḵhāb dekhā. Jab us ne apne bhāiyōñ ko ḵhāb sunāyā to wuh us se aur bhī nafrat karne lage. Us ne kahā, “Suno, mainne ḵhāb dekhā. Ham sab khet mein pūle bāndh rahe the ki merā pūlā kharā ho gayā. Āp ke pūle mere pūle ke irdgird jamā hokar us ke sāmne jhuk gae.”

Us ke bhāiyōñ ne kahā, “Achchhā, tū bādshāh bankar ham par hukūmat karegā?” Us ke ḵhāboñ aur us kī bātoñ ke sabab se un kī us se nafrat mazīd barh gāi.

Kuchh der ke bād Yūsuf ne ek aur ḵhāb dekhā. Us ne apne bhāiyōñ se kahā, “Mainne ek aur ḵhāb dekhā hai. Us mein sūraj, chānd aur gyārah sitāre mere sāmne jhuk gae.” Us ne yih ḵhāb apne bāp ko bhī sunāyā to us ne use dāntā. Us ne kahā, “Yih kaisā ḵhāb hai jo tūne dekhā! Yih kaisī bāt hai ki main, terī māñ aur tere bhāi ākar tere sāmne zamīn tak jhuk jāen?” Natije mein us

ke bhāi us se bahut hasad karne lage. Lekin us ke bāp ne dil mein yih bāt mahfūz rakhi.

Yūsuf ko Bechā Jātā Hai

Ek din jab Yūsuf ke bhāi apne bāp ke rewar charāne ke lie Sikam tak pahuñch gae the to Yāqūb ne Yūsuf se kahā, “Tere bhāi Sikam mein rewaron ko charā rahe hain. Ā, main tujhe un ke pās bhej detā hūn.”

Yūsuf ne jawāb diyā, “Thik hai.”

Yāqūb ne kahā, “Jākar mālūm kar ki tere bhāi aur un ke sāth ke rewar khairiyat se hain ki nahin. Phir wāpas ākar mujhe batā denā.” [...]

Jab Yūsuf abhi dūr se nazar āyā to us ke bhāiyon ne us ke pahuñchne se pahle use qatl karne kā mansūbā banāyā. Unhon ne kahā, “Dekho, khāb dekhne wālā ā rahā hai. Āo, ham use mār dālen aur us kī lāsh kisī garhe mein phenk den. Ham kaheñge ki kisī wahshī jānwar ne use phar khāyā hai. Phir patā chalegā ki us ke khābon kī kyā haqīqat hai.”

Jab Rūbin ne un kī bāteñ sunīn to us ne Yūsuf ko bachāne kī koshish kī. Us ne kahā, “Nahin, ham

use qatl na karen. Us kā ḵhūn na karnā. Be-shak use is garhe men phenk den jo registān men hai, lekin use hāth na lagāen.” Us ne yih islie kahā ki wuh use bachākar bāp ke pās wāpas pahuñchānā chāhtā thā.

Jyon hī Yūsuf apne bhāiyon ke pās pahuñchā unhon ne us kā rangdār libās utārkar Yūsuf ko garhe men phenk diyā. Garhā ḵhālī thā, us men pānī nahīn thā. Phir wuh roṭī khāne ke lie baiṭh gae. Achānak Ismāīliyon kā ek qāfilā nazar āyā. Wuh Jiliyād se Misr jā rahe the, aur un ke ūṇṭ qīmatī masālon yānī lādan, balsān aur mur se lade hue the. Tab Yahūdāh ne apne bhāiyon se kahā, “Hameñ kyā fāydā hai agar apne bhāī ko qatl karke us ke ḵhūn ko chhupā den? Āo, ham use in Ismāīliyon ke hāth faroḵht kar den. Phir koī zarūrat nahīn hogī ki ham use hāth lagāen. Āḵhir wuh hamārā bhāī hai.”

Us ke bhāī rāzī hue. Chunāñche jab Midiyānī tājir wahān se guzre to bhāiyon ne Yūsuf ko khīñchkar garhe se nikālā aur chāndī ke 20 sikkon ke ewaz bech ḍālā. Ismāīlī use lekar Misr chale gae.

Us waqt Rūbin maujūd nahīn thā. Jab wuh garhe ke pās wāpas āyā to Yūsuf us men nahīn thā. Yih dekhkar us ne pareshānī men apne kapre phār ḍāle. Wuh apne bhāiyon ke pās wāpas gayā aur kahā, “Laṛkā nahīn hai. Ab main kis tarah abbū ke pās jāūn?” Tab unhon ne bakrā zabah karke Yūsuf kā libās us ke kḥūn men ḍuboyā, phir rangdār libās is kḥabr ke sāth apne bāp ko bhijwā diyā ki “Hamen yih milā hai. Ise ghaur se dekhen. Yih āp ke beṭe kā libās to nahīn?”

Yāqūb ne use pahchān liyā aur kahā, “Be-shak usī kā hai. Kisī wahshī jānwar ne use phār khāyā hai. Yaqīnan Yūsuf ko phār diyā gayā hai.” Yāqūb ne gham ke māre apne kapre phāre aur apnī kamr se ṭāṭ oṛhkar baṛī der tak apne beṭe ke lie mātām kartā rahā. Us ke tamām beṭe-beṭiyān use tasallī dene āe, lekin us ne tasallī pāne se inkār kiyā aur kahā, “Main pātāl men utarte hue bhī apne beṭe ke lie mātām karūngā.” Is hālat men wuh apne beṭe ke lie rotā rahā. [...]

Yūsuf aur Fūtīfār kī Bīwī

Ismāīliyon ne Yūsuf ko Misr le jākar bech diyā thā. Misr ke bādshāh ke ek ālā officer banām Fūtīfār ne use kharīd liyā. Wuh shāhī muhāfizon kā kaptān thā. Rab Yūsuf ke sāth thā. Jo bhī kām wuh kartā us mein kāmyāb rahtā. Wuh apne Misrī mālik ke ghar mein rahtā thā jis ne dekhā ki Rab Yūsuf ke sāth hai aur use har kām mein kāmyābī detā hai. Chunāanche Yūsuf ko mālik kī kḥās mehrbānī hāsil huī, aur Fūtīfār ne use apnā zātī naukar banā liyā. Us ne use apne gharāne ke intazām par muqarrar kiyā aur apnī pūrī milkiyat us ke supurd kar dī. Jis waqt se Fūtīfār ne apne gharāne kā intazām aur pūrī milkiyat Yūsuf ke supurd kī us waqt se Rab ne Fūtīfār ko Yūsuf ke sabab se barkat dī. Us kī barkat Fūtīfār kī har chīz par thī, kḥāh ghar mein thī yā khet mein. Fūtīfār ne apnī har chīz Yūsuf ke hāth mein chhoṛ dī. Aur chūnki Yūsuf sab kuchh achchhī tarah chalātā thā islie Fūtīfār ko khānā khāne ke siwā kisī bhī māmālē kī fikr nahīn thī.

Yūsuf nihāyat khūbsūrat ādmī thā. Kuchh der ke bād us ke mālīk kī bīwī kī ānkh us par lagī. Us ne us se kahā, “Mere sāth hambistar ho!” Yūsuf inkār karke kahne lagā, “Mere mālīk ko mere sabab se kisī māmālē kī fikr nahīn hai. Unhoñ ne sab kuchh mere supurd kar diyā hai. Ghar ke intazām par un kā iḥtiyār mere iḥtiyār se zyādā nahīn hai. Āp ke siwā unhoñ ne koī bhī chīz mujh se bāz nahīn rakhī. To phir main kis tarah itnā ḡhalat kām karūn? Main kis tarah Allāh kā gunāh karūn?”

Mālīk kī bīwī roz baroz Yūsuf ke pīchhe paṛī rahī ki mere sāth hambistar ho. Lekin wuh hameshā inkār kartā rahā.

Ek din wuh kām karne ke lie ghar mein gayā. Ghar mein aur koī naukār nahīn thā. Fūtīfār kī bīwī ne Yūsuf kā libās pakarḥakar kahā, “Mere sāth hambistar ho!” Yūsuf bhāḡkar bāhar chalā gayā lekin us kā libās pīchhe aurat ke hāth mein hī rah gayā. Jab mālīk kī bīwī ne dekhā ki wuh apnā libās chhoṛkar bhāḡ gayā hai to us ne ghar ke naukaron ko bulākar kahā, “Yih dekho! Mere mālīk is Ibrānī ko hamāre pās le āe hain tāki wuh

hamen zalil kare. Wuh merī ismatdarī karne ke lie mere kamre men ā gayā, lekin main ūnchī āwāz se chīkhne lagī. Jab main madad ke lie ūnchī āwāz se chīkhne lagī to wuh apnā libās chhoṛkar bhāg gayā.” Us ne mālik ke āne tak Yūsuf kā libās apne pās rakhā. Jab wuh ghar wāpas āyā to us ne use yahī kahānī sunāī, “Yih Ibrānī ghulām jo āp le āe hain merī tazlil ke lie mere pās āyā. Lekin jab main madad ke lie chīkhne lagī to wuh apnā libās chhoṛkar bhāg gayā.”

Yūsuf Qaidkhāne Men

Yih sunkar Fūtīfār baṛe ghusse men ā gayā. Us ne Yūsuf ko giriftār karke us jail men dāl diyā jahān bādshāh ke qaidī rakhe jāte the. Wahin wuh rahā. Lekin Rab Yūsuf ke sāth thā. Us ne us par mehrbānī kī aur use qaidkhāne ke dāroḡhe kī nazar men maqbūl kiyā. Yūsuf yahān tak maqbūl huā ki dāroḡhe ne tamām qaidiyon ko us ke supurd karke use pūrā intazām chalāne kī zimmedārī dī. Dāroḡhe ko kisī bhī māmāle kī jise us ne Yūsuf ke supurd kiyā thā fikr na rahī,

kyonki Rab Yūsuf ke sāth thā aur use har kām meñ kāmīyābī baḵshī.

Qaidiyon ke Ḳhāb

Kuchh der ke bād yon huā ki Misr ke bādshāh ke sardār sāqī aur bakery ke incharge ne apne mālik kā gunāh kiya. Firaun ko donoñ officeron par ḡhussā ā gayā. Us ne unheñ us qaidḡhāne meñ ḡal diya jo shāhī muhāfizon ke kaptān ke supurd thā aur jis meñ Yūsuf thā. Muhāfizon ke kaptān ne unheñ Yūsuf ke hawāle kiya tāki wuh un kī ḡhidmat kare. Wahāñ wuh kāfī der tak rahe.

Ek rāt bādshāh ke sardār sāqī aur bakery ke incharge ne ḡhāb dekhā. Donoñ kā ḡhāb farq farq thā, aur un kā matlab bhī farq farq thā. Jab Yūsuf subh ke waqt un ke pās āyā to wuh dabe hue nazar āe. Us ne un se pūchhā, “Āj āp kyon itne pareshān haiñ?”

Unhon ne jawāb diya, “Ham donoñ ne ḡhāb dekhā hai, aur koī nahīñ jo hameñ un kā matlab batāe.”

Yūsuf ne kahā, “Ḳhābon kī tābīr to Allāh kā kām hai. Zarā mujhe apne ḡhāb to sunāeñ.”

Sardār sāqī ne shurū kiyā, “Mainne khāb mein apne sāmne angūr kī bel dekhī. Us kī tīn shākhēn thīn. Us ke patte lage, konplen phūt niklīn aur angūr pak gae. Mere hāth mein bādshāh kā pyālā thā, aur mainne angūron ko torkar yon bhīnch diyā ki un kā ras bādshāh ke pyāle mein ā gayā. Phir mainne pyālā bādshāh ko pesh kiyā.”

Yūsuf ne kahā, “Tīn shākhon se murād tīn din hai. Tīn din ke bād Firaun āp ko bahāl kar legā. Āp ko pahlī zimmedārī wāpas mil jāegī. Āp pahle kī tarah sardār sāqī kī haisiyat se bādshāh kā pyālā sanbhāleṅge. Lekin jab āp bahāl ho jāen to merā khyāl karen. Mehrbānī karke bādshāh ke sāmne merā zikr karen tāki main yahān se rihā ho jāūn. Kyonki mujhe Ibrāniyon ke mulk se ighwā karke yahān lāyā gayā hai, aur yahān bhī mujh se koī aisī ghalatī nahīn huī ki mujhe is garhe mein phenkā jātā.”

Jab shāhī bakery ke incharge ne dekhā ki sardār sāqī ke khāb kā achchhā matlab niklā to us ne Yūsuf se kahā, “Merā khāb bhī sunen. Mainne sar par tīn tokriyān uṭhā rakhī thīn jo bakery kī

chīzoñ se bharī huī thīñ. Sab se ūpar wālī ʔokrī meñ wuh tamām chīzeñ thīñ jo bādshāh kī mez ke lie banāī jāṭī haiñ. Lekin parinde ākar unheñ khā rahe the.”

Yūsuf ne kahā, “Tīn ʔokriyoñ se murād tīn din haiñ. Tīn din ke bād hī Firaun āp ko qaidḵhāne se nikālkar daraḵht se laṭkā degā. Parinde āp kī lāsh ko khā jāeñge.”

Tīn din ke bād bādshāh kī sālگیرah thī. Us ne apne tamām officeroñ kī ziyāfat kī. Is mauqe par us ne sardār sāqī aur bakery ke incharge ko jail se nikālkar apne huzūr lāne kā hukm diyā. Sardār sāqī ko pahle wālī zimmedārī sauñp dī gaī, lekin bakery ke incharge ko sazā-e-maut dekar daraḵht se laṭkā diyā gayā. Sab kuchh waisā hī huā jaisā Yūsuf ne kahā thā.

Lekin sardār sāqī ne Yūsuf kā ḵhyāl na kiyā balki use bhūl hī gayā.

Bādshāh ke Ḵhāb

Do sāl guzar gae ki ek rāt bādshāh ne ḵhāb dekhā. Wuh Dariyā-e-Nīl ke kināre kharā thā. Achānak dariyā meñ se sāt ḵhūbsūrat aur moṭī

gāeñ nikalkar sarkandon meñ charne lagīñ. Un ke bād sāt aur gāeñ nikal āīñ. Lekin wuh badsūrat aur dublī-patlī thīñ. Wuh dariyā ke kināre dūsri gāyon ke pās kharī hokar pahlī sāt khūbsūrat aur moṭī moṭī gāyon ko khā gaiñ. Is ke bād Misr kā bādshāh jāg uṭhā.

Phir wuh dubārā so gayā. Is dafā us ne ek aur khāb dekhā. Anāj ke ek paudhe par sāt moṭī moṭī aur achchhī achchhī bāleñ lagī thīñ. Phir sāt aur bāleñ phūṭ niklīñ jo dublī-patlī aur mashriqī hawā se jhulsī huī thīñ. Anāj kī sāt dublī-patlī bālon ne sāt moṭī aur khūbsūrat bālon ko nigal liyā. Phir Firaun jāg uṭhā to mālūm huā ki mainne khāb hī dekhā hai.

Subh huī to wuh pareshān thā, islie us ne Misr ke tamām jādūgaron aur ālimon ko bulāyā. Us ne unheñ apne khāb sunāe, lekin koī bhī un kī tābīr na kar sakā.

Phir sardār sāqī ne Firaun se kahā, “Āj mujhe apnī khataeñ yād ātī haiñ. Ek din Firaun apne khādimon se nārāz hue. Huzūr ne mujhe aur bakery ke incharge ko qaidkhāne meñ ḍalwā diyā jis par shāhī muhāfizon kā kaptān

muqarrar thā. Ek hī rāt meñ ham donoñ ne muḵhtalif ḵhāb dekhe jin kā matlab farq farq thā. Wahāñ jail meñ ek Ibrānī naujawān thā. Wuh muhāfizoñ ke kaptān kā ḡhulām thā. Ham ne use apne ḵhāb sunāe to us ne hameñ un kā matlab batā diyā. Aur jo kuchh bhī us ne batāyā sab kuchh waisā hī huā. Mujhe apnī zimmedārī wāpas mil gāī jabki bakery ke incharge ko sazā-e-maut dekar darāḡht se laṡkā diyā gayā.”

Yih sunkar Firaun ne Yūsuf ko bulāyā, aur use jaldī se qaidḵhāne se lāyā gayā. Us ne shave karwākar apne kapṛe badle aur sīdhe bādshāh ke huzūr pahuñchā.

Bādshāh ne kahā, “Mainne ḵhāb dekhā hai, aur yahāñ koī nahīñ jo us kī tābīr kar sake. Lekin sunā hai ki tū ḵhāb ko sunkar us kā matlab batā saktā hai.”

Yūsuf ne jawāb diyā, “Yih mere iḡhtiyār meñ nahīñ hai. Lekin Allāh hī bādshāh ko salāmatī kā paighām degā.”

Firaun ne Yūsuf ko apne ḵhāb sunāe, “Main ḵhāb meñ Dariyā-e-Nīl ke kināre khaṛā thā. Achānak dariyā meñ se sāt moṡī moṡī aur

ḵhūbsūrat gāēn nikalkar sarkandōn meñ charne lagīn. Is ke bād sāt aur gāēn niklīn. Wuh nihāyat badsūrat aur dublī-patlī thīn. Mainne itnī badsūrat gāēn Misr meñ kahīn bhī nahīn dekhīn. Dublī aur badsūrat gāēn pahli moṭī gāyon ko khā gaīn. Aur nigalne ke bād bhī mālūm nahīn hotā thā ki unhoñ ne moṭī gāyon ko khāyā hai. Wuh pahle kī tarah badsūrat hī thīn. Is ke bād main jāg uṭhā. Phir mainne ek aur ḵhāb dekhā. Sāt moṭī aur achchhī bāleñ ek hī paudhe par lagī thīn. Is ke bād sāt aur bāleñ niklīn jo ḵharāb, dublī-patlī aur mashriqī hawā se jhulsī huī thīn. Sāt dublī-patlī bāleñ sāt achchhī bāloñ ko nigal gaīn. Mainne yih sab kuchh apne jādūgaroñ ko batāyā, lekin wuh is kī tābīr na kar sake.”

Yūsuf ne bādshāh se kahā, “Donoñ ḵhāboñ kā ek hī matlab hai. In se Allāh ne huzūr par zāhir kiyā hai ki wuh kyā kuchh karne ko hai. Sāt achchhī gāyon se murād sāt sāl haiñ. Isī tarah sāt achchhī bāloñ se murād bhī sāt sāl haiñ. Donoñ ḵhāb ek hī bāt bayān karte haiñ. Jo sāt dublī aur badsūrat gāēn bād meñ niklīn un se murād sāt aur sāl

haiñ. Yahī sāt dublī-patlī aur mashriqī hawā se
 jhulsī huī bāloñ kā matlab bhī hai. Wuh ek hī
 bāt bayān kartī haiñ ki sāt sāl tak kāl paṛegā. Yih
 wuhī bāt hai jo maiñne huzūr se kahī ki Allāh ne
 huzūr par zāhir kiyā hai ki wuh kyā karegā. Sāt
 sāl āenge jin ke daurān Misr ke pūre mulk meñ
 kasrat se paidāwār hogī. Us ke bād sāt sāl kāl
 paṛegā. Kāl itnā shadīd hogā ki log bhūl jāenge
 ki pahle itnī kasrat thī. Kyonki kāl mulk ko
 tabāh kar degā. Kāl kī shiddat ke bāis achchhe
 sāloñ kī kasrat yād hī nahīn rahegī. Huzūr ko
 islie ek hī paighām do muḥtalif ḳhāboñ kī sūrat
 meñ milā ki Allāh is kā pakkā irādā rakhtā hai,
 aur wuh jald hī is par amal karegā. Ab bādshāh
 kisī samajhdār aur dānishmand ādmī ko Mulk-
 e-Misr kā intazām sauñpeñ. Is ke alāwā wuh
 aise ādmī muqarrar karen jo sāt achchhe sāloñ
 ke daurān har fasl kā pāñchwāñ hissā leñ. Wuh
 un achchhe sāloñ ke daurān ḳhurāk jamā karen.
 Bādshāh unheñ iḳhtiyār deñ ki wuh shahroñ
 meñ godām banākar anāj ko mahfūz kar leñ.
 Yih ḳhurāk kāl ke un sāt sāloñ ke lie maḳhsūs kī

jāe jo Misr mein āne wāle haiñ. Yoñ mulk tabāh nahīñ hogā.”

Yūsuf Misr ka Hākīm Ban Jātā Hai

Yih mansūbā bādshāh aur us ke afsarān ko achchhā lagā. Us ne un se kahā, “Hameñ is kām ke lie Yūsuf se zyādā lāyq ādmī nahīñ milegā. Us mein Allāh kī Rūh hai.” Bādshāh ne Yūsuf se kahā, “Allāh ne yih sab kuchh tujh par zāhir kiya hai, islie koī bhī tujh se zyādā samajhdār aur dānishmand nahīñ hai. Main tujhe apne mahl par muqarrar kartā hūñ. Merī tamām riāyā tere tābe rahegī. Terā iḡhtiyār sirf mere iḡhtiyār se kam hogā. Ab main tujhe pūre Mulk-e-Misr par hākīm muqarrar kartā hūñ.”

Bādshāh ne apnī unglī se wuh angūṭhī utārī jis se mohr lagātā thā aur use Yūsuf kī unglī mein pahnā diyā. Us ne use katān kā bārīk libās pahnāyā aur us ke gale mein sone kā gulūband pahnā diyā. Phir us ne use apne dūsre rath mein sawār kiya aur log us ke āge āge pukārte rahe, “Ghutne ṭeko! Ghutne ṭeko!”

Yoñ Yūsuf pūre Misr kā hākīm banā. Firaun ne us se kahā, “Main to bādshāh hūñ, lekin terī ijāzat ke baḡhair pūre mulk meñ koī bhī apnā hāth yā pāñw nahīn hilāegā.” [...]

Yūsuf 30 sāl kā thā jab wuh Misr ke bādshāh Firaun kī ḡhidmat karne lagā. Us ne Firaun ke huzūr se nikalkar Misr kā daurā kiyā. Sāt achchhe sālōñ ke daurān mulk meñ nihāyat achchhī fasleñ ugīñ. Yūsuf ne tamām ḡhurāk jamā karke shahroñ meñ mahfūz kar lī. Har shahr meñ us ne irdgird ke khetōñ kī paidāwār mahfūz rakhī. Jamāshudā anāj samundar kī ret kī mānind bakasrat thā. Itnā anāj thā ki Yūsuf ne āḡhirkār us kī paimāish karnā chhoṛ diyā. [...]

Sāt achchhe sāl jin meñ kasrat kī fasleñ ugīñ guzar gae. Phir kāl ke sāt sāl shurū hue jis tarah Yūsuf ne kahā thā. Tamām dīgar mamālik meñ bhī kāl paṛ gayā, lekin Misr meñ wāfir ḡhurāk pāī jāti thī. Jab kāl ne tamām Misr meñ zor pakaṛā to log chīḡhkar khāne ke lie bādshāh se minnat karne lage. Tab Firaun ne un se kahā, “Yūsuf ke pās jāo. Jo kuchh wuh tumheñ batāegā wuhī karo.” Jab kāl pūrī duniyā meñ phail gayā

to Yūsuf ne anāj ke godām kholkar Misriyon ko anāj bech diyā. Kyoṅki kāl ke bāis mulk ke hālāt bahut ḵharāb ho gae the. Tamām mamālik se bhī log anāj ḵharīdne ke lie Yūsuf ke pās āe, kyoṅki pūrī duniyā saḵht kāl kī girift meṅ thī.

Yūsuf ke Bhāi Misr Meṅ

Jab Yāqūb ko mālūm huā ki Misr meṅ anāj hai to us ne apne beṭoṅ se kahā, “Tum kyon ek dūsre kā muṅh takte ho? Sunā hai ki Misr meṅ anāj hai. Wahān jākar hamāre lie kuchh ḵharīd lāo tāki ham bhūke na mareṅ.”

Tab Yūsuf ke das bhāi anāj ḵharīdne ke lie Misr gae. Lekin Yāqūb ne Yūsuf ke sage bhāi Binyamīn ko sāth na bhejā, kyoṅki us ne kahā, “Aisā na ho ki use jānī nuqsān pahunche.” Yon Yāqūb ke beṭe bahut-sāre aur logoṅ ke sāth Misr gae, kyoṅki Mulk-e-Kanān bhī kāl kī girift meṅ thā.

Yūsuf Misr ke hākim kī haisiyat se logoṅ ko anāj bechtā thā, islie us ke bhāi ākar us ke sāmne muṅh ke bal jhuk gae. Jab Yūsuf ne apne bhāiyon ko dekhā to us ne unheṅ pahchān liyā

lekin aisā kiyā jaisā un se nāwāqif ho aur saḡhtī se un se bāt kī, “Tum kahān se āe ho?”

Unhoñ ne jawāb diyā, “Ham Mulk-e-Kanān se anāj ḡharīdne ke lie āe haiñ.”

Go Yūsuf ne apne bhāiyoñ ko pahchān liyā, lekin unhoñ ne use na pahchānā. Use wuh ḡhāb yād āe jo us ne un ke bāre meñ dekhe the. Us ne kahā, “Tum jāsūs ho. Tum yih dekhne āe ho ki hamārā mulk kin kin jaghoñ par ḡhaimahfūz hai.”

Unhoñ ne kahā, “Janāb, hargiz nahīn. Āp ke ḡhulām ḡhallā ḡharīdne āe haiñ. Ham sab ek hī mard ke beṭe haiñ. Āp ke ḡhādim sharīf log haiñ, jāsūs nahīn haiñ.”

Lekin Yūsuf ne isrār kiyā, “Nahīn, tum dekhne āe ho ki hamārā mulk kin kin jaghoñ par ḡhaimahfūz hai.”

Unhoñ ne arz kī, “Āp ke ḡhādim kul bārah bhāī haiñ. Ham ek hī ādmī ke beṭe haiñ jo Kanān meñ rahtā hai. Sab se chhoṭā bhāī is waqt hamāre bāp ke pās hai jabki ek mar gayā hai.”

Lekin Yūsuf ne apnā ilzām dohrāyā, “Aisā hī hai jaisā maiñne kahā hai ki tum jāsūs ho. Maiñ

tumhārī bāteñ jāñch lūngā. Firaun kī hayāt kī qasm, pahle tumhārā sab se chhoṭā bhāī āe, warnā tum is jagah se kabhī nahīñ jā sakoge. Ek bhāī ko use lāne ke lie bhej do. Bāqī sab yahāñ giriftār raheñge. Phir patā chalegā ki tumhārī bāteñ sach haiñ ki nahīñ. Agar nahīñ to Firaun kī hayāt kī qasm, is kā matlab yih hogā ki tum jāsūs ho.”

Yih kahkar Yūsuf ne unheñ tīn din ke lie qaidkhāne meñ ḍāl diyā. Tīsre din us ne un se kahā, “Main Allāh kā khauf māntā hūñ, islie tum ko ek shart par jītā chhoṛūngā. Agar tum wāqāī sharīf log ho to aisā karo ki tum meñ se ek yahāñ qaidkhāne meñ rahe jabki bāqī sab anāj lekar apne bhūke ghar wāloñ ke pās wāpas jāeñ. Lekin lāzim hai ki tum apne sab se chhoṭe bhāī ko mere pās le āo. Sirf is se tumhārī bāteñ sach sābit hoñgī aur tum maut se bach jāoge.”

Yūsuf ke bhāī rāzī ho gae. Wuh āpas meñ kahne lage, “Be-shak yih hamāre apne bhāī par zulm kī sazā hai. Jab wuh iltijā kar rahā thā ki mujh par rahm kareñ to ham ne us kī baṛī musībat dekhkar bhī us kī na sunī. Islie yih musībat ham

par ā gaī hai.” Aur Rūbin ne kahā, “Kyā mainne nahīn kahā thā ki larke par zulm mat karo, lekin tum ne merī ek na mānī. Ab us kī maut kā hisāb-kitāb kiyā jā rahā hai.”

Unheñ mālūm nahīn thā ki Yūsuf hamārī bāteñ samajh saktā hai, kyonki wuh mutarjim kī mārifat un se bāt kartā thā. Yih bāteñ sunkar wuh unheñ chhoṛkar rone lagā. Phir wuh sañbhalkar wāpas āyā. Us ne Shamāun ko chunkar use un ke sāmne hī bāndh liyā.

Yūsuf ke Bhāī Kanān Wāpas Jāte Haiñ

Yūsuf ne hukm diyā ki mulāzim un kī boriyāñ anāj se bharkar har ek bhāī ke paise us kī borī meñ wāpas rakh deñ aur unheñ safr ke lie khānā bhī deñ. Unhoñ ne aisā hī kiyā. Phir Yūsuf ke bhāī apne gadhoñ par anāj lādkar rawānā ho gae.

Jab wuh rāt ke lie kisī jagah par ṭhahre to ek bhāī ne apne gadhe ke lie chārā nikālne kī ḡharz se apnī borī kholī to dekhā ki borī ke muñh meñ us ke paise paṛe haiñ. Us ne apne bhāiyōñ se kahā,

“Mere paise wāpas kar die gae haiñ! Wuh merī borī mein haiñ.”

Yih dekhkar un ke hosh uṛ gae. Kānpṭe hue wuh ek dūsre ko dekhne aur kahne lage, “Yih kyā hai jo Allāh ne hamāre sāth kiya hai?”

Mulk-e-Kanān mein apne bāp ke pās pahunchkar unhoñ ne use sab kuchh sunāyā jo un ke sāth huā thā. Unhoñ ne kahā, “Us mulk ke mālik ne barī saḡhti se hamāre sāth bāt kī. Us ne hamēñ jāsūs qarār diyā. Lekin ham ne us se kahā, ‘Ham jāsūs nahīñ balki sharīf log haiñ. Ham bārah bhāī haiñ, ek hī bāp ke beṭe. Ek to mar gayā jabki sab se chhoṭā bhāī is waqt Kanān mein bāp ke pās hai.’ Phir us mulk ke mālik ne ham se kahā, ‘Is se mujhe patā chalegā ki tum sharīf log ho ki ek bhāī ko mere pās chhoṛ do aur apne bhūke ghar wāloñ ke lie ḡhurāk lekar chale jāo. Lekin apne sab se chhoṭe bhāī ko mere pās le āo tāki mujhe mālūm ho jāe ki tum jāsūs nahīñ balki sharīf log ho. Phir main tum ko tumhārā bhāī wāpas kar dūngā aur tum is mulk mein āzādī se tijārat kar sakoge.”

Unhoñ ne apnī boriyoñ se anāj nikāl diyā to dekhā ki har ek kī borī meñ us ke paison kī thailī rakhī huī hai. Yih paise dekhkar wuh khud aur un kā bāp ḍar gae. Un ke bāp ne un se kahā, “Tum ne mujhe mere bachchoñ se mahrūm kar diyā hai. Yūsuf nahīn rahā, Shamāūn bhī nahīn rahā aur ab tum Binyamīn ko bhī mujh se chhīnanā chāhte ho. Sab kuchh mere khilāf hai.”

Phir Rūbin bol uṭhā, “Agar main use salāmatī se āp ke pās wāpas na pahuñchāūñ to āp mere do beṭoñ ko sazā-e-maut de sakte haiñ. Use mere supurd karen to main use wāpas le āūngā.”

Lekin Yāqūb ne kahā, “Merā beṭā tumhāre sāth jāne kā nahīn. Kyonki us kā bhāī mar gayā hai aur wuh akelā hī rah gayā hai. Agar us ko rāste meñ jāñī nuqsān pahuñche to tum mujh būṛhe ko ḡham ke māre pātāl meñ pahuñchāoge.”

Binyamīn ke Hamrāh Dūsra Safr

Kāl ne zor pakaṛā. Jab Misr se lāyā gayā anāj khatm ho gayā to Yāqūb ne kahā, “Ab wāpas jākar hamāre lie kuchh aur ḡhallā kharīd lāo.”

Lekin Yahūdāh ne kahā, “Us mard ne saḡhtī se kahā thā, ‘Tum sirf is sūrat meñ mere pās ā sakte ho ki tumhārā bhāī sāth ho.’ Agar āp hamāre bhāī ko sāth bhejeñ to phir ham jākar āp ke lie ḡhallā ḡharīdeñge warnā nahīñ. Kyoñki us ādmī ne kahā thā ki ham sirf is sūrat meñ us ke pās ā sakte haiñ ki hamārā bhāī sāth ho.”

Yāqūb ne kahā, “Tum ne use kyoñ batāyā ki hamārā ek aur bhāī bhī hai? Is se tum ne mujhe baṛī musībat meñ ḡāl diyā hai.”

Unhoñ ne jawāb diyā, “Wuh ādmī hamāre aur hamāre ḡhāndān ke bāre meñ pūchhtā rahā, ‘Kyā tumhārā bāp ab tak zindā hai? Kyā tumhārā koī aur bhāī hai?’ Phir hameñ jawāb denā paṛā. Hameñ kyā patā thā ki wuh hameñ apne bhāī ko sāth lāne ko kahegā.”

Phir Yahūdāh ne bāp se kahā, “Laṛke ko mere sāth bhej deñ to ham abhī rawānā ho jāeñge. Warnā āp, hamāre bachche balki ham sab bhūke mar jāeñge. Maiñ ḡhud us kā zāmin hūñgā. Āp mujhe us kī jān kā zimmedār ṡahrā sakte haiñ. Agar maiñ use salāmatī se wāpas na pahuñchāūñ to phir maiñ zindagī ke āḡhir tak

qusūr wār ṭahrūngā. Jitnī der tak ham jhijakte rahe haiñ utnī der meñ to ham do dafā Misr jākar wāpas ā sakte the.”

Tab un ke bāp Isrāīl ne kahā, “Agar aur koī sūrat nahīñ to is mulk kī behtarīñ paidāwār meñ se kuchh tohfe ke taur par lekar us ādmī ko de do yāñī kuchh balsān, shahd, lādan, mur, pistā aur bādām. Apne sāth dugunī raqm lekar jāo, kyonki tumheñ wuh paise wāpas karne haiñ jo tumhārī boriyon meñ rakhe gae the. Shāyad kisī se ḡhalatī huī ho. Apne bhāī ko lekar sīdhe wāpas pahuñchnā. Allāh Qādir-e-mutlaq kare ki yih ādmī tum par rahm karke Binyamīn aur tumhāre dūsre bhāī ko wāpas bheje. Jahāñ tak merā tālluq hai, agar mujhe apne bachchoñ se mahrūm honā hai to aisā hī ho.”

Chunāñche wuh tohfe, dugunī raqm aur Binyamīn ko sāth lekar chal paṛe. Misr pahuñchkar wuh Yūsuf ke sāmne hāzir hue. Jab Yūsuf ne Binyamīn ko un ke sāth dekhā to us ne apne ghar par muqarrar mulāzīm se kahā, “In ādmiyon ko mere ghar le jāo tāki wuh

dopahar kâ khānā mere sāth khāen. Jānwar ko zabah karke khānā taiyār karo.”

Mulāzim ne aisā hī kiyā aur bhāiyōn ko Yūsuf ke ghar le gayā. Jab unhen us ke ghar pahuñchāyā jā rahā thā to wuh ḍarkar sochne lage, “Hameñ un paisōn ke sabab se yahān lāyā jā rahā hai jo pahli dafā hamārī boriyōn meñ wāpas kie gae the. Wuh ham par achānak hamlā karke hamāre gadhe chhīn leñge aur hameñ ḡhulām banā leñge.”

Islie ghar ke darwāze par pahuñchkar unhoñ ne ghar par muqarrar mulāzim se kahā, “Janāb-e-ālī, hamārī bāt sun lījie. Is se pahle ham anāj kharīdne ke lie yahān āe the. Lekin jab ham yahān se rawānā hokar rāste meñ rāt ke lie ṭhahre to ham ne apnī boriyāñ kholkar dekhā ki har borī ke muñh meñ hamāre paisōn kī pūrī raqm paṛī hai. Ham yih paise wāpas le āe haiñ. Nīz, ham mazīd kḥurāk kharīdne ke lie aur paise le āe haiñ. Kḥudā jāne kis ne hamāre yih paise hamārī boriyōn meñ rakh die.”

Mulāzim ne kahā, “Fikr na karen. Mat ḍaren. Āp ke aur āp ke bāp ke Kḥudā ne āp ke lie āp kī

boriyoñ meñ yih k̥hazānā rakhā hogā. Baharhāl mujhe āp ke paise mil gae haiñ.”

Mulāzim Shamāūn ko un ke pās bāhar le āyā. Phir us ne bhāiyoñ ko Yūsuf ke ghar meñ le jākar unheñ pāñw dhone ke lie pānī aur gadhoñ ko chārā diyā. Unhoñ ne apne tohfe taiyār rakhe, kyonki unheñ batāyā gayā, “Yūsuf dopahar kā khānā āp ke sāth hī khāegā.”

Jab Yūsuf ghar pahunchā to wuh apne tohfe lekar us ke sāmne āe aur muñh ke bal jhuk gae. Us ne un se k̥hairiyat dariyāft kī aur phir kahā, “Tum ne apne būrhe bāp kā zikr kiyā. Kyā wuh ṭhīk haiñ? Kyā wuh ab tak zindā haiñ?”

Unhoñ ne jawāb diyā, “Jī, āp ke k̥hādim hamāre bāp ab tak zindā haiñ.” Wuh dubārā muñh ke bal jhuk gae.

Jab Yūsuf ne apne sage bhāi Binyamīn ko dekhā to us ne kahā, “Kyā yih tumhārā sab se chhoṭā bhāi hai jis kā tum ne zikr kiyā thā? Beṭā, Allāh kī nazar-e-karm tum par ho.” Yūsuf apne bhāi ko dekhkar itnā muta’assir huā ki wuh rone ko thā, islie wuh jaldī se wahāñ se nikalkar apne sone ke kamre meñ gayā aur ro paṛā. Phir wuh

apnā muñh dhokar wāpas āyā. Apne āp par qābū pākar us ne hukm diyā ki naukar khānā le āēñ.

Naukaron ne Yūsuf ke lie khāne kā alag intazām kiyā aur bhāiyon ke lie alag. Misriyon ke lie bhī khāne kā alag intazām thā, kyonki Ibrāniyon ke sāth khānā khānā un kī nazar mein qābil-e-nafrat thā. Bhāiyon ko un kī umr kī tartīb ke mutābiq Yūsuf ke sāmne biṭhāyā gayā. Yih dekhkar bhāi nihāyat hairān hue. Naukaron ne unheñ Yūsuf kī mez par se khānā lekar khilāyā. Lekin Binyamīn ko dūsron kī nisbat pāñch gunā zyādā milā. Yon unhon ne Yūsuf ke sāth jī bharkar khāyā aur piyā.

Gumshudā Pyālā

Yūsuf ne ghar par muqarrar mulāzīm ko hukm diyā, “Un mardon kī boriyāñ ḡhurāk se itnī bhar denā jitnī wuh uṭhākar le jā sakeñ. Har ek ke paise us kī apnī borī ke muñh mein rakh denā. Sab se chhoṭe bhāi kī borī mein na sirf paise balki mere chāndī ke pyāle ko bhī rakh denā.” Mulāzīm ne aisā hī kiyā.

Agli subh jab pau phaṭne lagī to bhāiyōñ ko un ke gadhoñ samet ruḵhsat kar diyā gayā. Wuh abhī shahr se nikalkar dūr nahīñ gae the ki Yūsuf ne apne ghar par muqarrar mulāzim se kahā, “Jaldī karo. Un ādmiyōñ kā tāqqub karo. Un ke pās pahuñchkar yih pūchhnā, ‘Āpne hamārī bhalāī ke jawāb meñ ḡhalat kām kyon kiyā hai? Āpne mere mālik kā chāndī kā pyālā kyon churāyā hai? Us se wuh na sirf pīte haiñ balki use ḡhaibdānī ke lie bhī istemāl karte haiñ. Āp ek nihāyat sangīn jurm ke murtakib hue haiñ.”

Jab mulāzim bhāiyōñ ke pās pahuñchā to us ne un se yahī bāteñ kīñ. Jawāb meñ unhoñ ne kahā, “Hamāre mālik aisī bāteñ kyon karte haiñ? Kabhī nahīñ ho saktā ki āp ke ḡhādim aisā karen. Āp to jānte haiñ ki ham Mulk-e-Kanān se wuh paise wāpas le āe jo hamārī boriyōñ meñ the. To phir ham kyon āp ke mālik ke ghar se chāndī yā sonā churāenge? Agar wuh āp ke ḡhādimōñ meñ se kisī ke pās mil jāe to use mār ḡālā jāe aur bāqī sab āp ke ḡhulām banen.”

Mulāzim ne kahā, “Ṭhīk hai aisā hī hogā. Lekin sirf wuhī merā ḡhulām banegā jis ne pyālā

churāyā hai. Bāqī sab āzād haiñ.” Unhoñ ne jaldī se apnī boriyāñ utārkar zamīn par rakh dīñ. Har ek ne apnī borī khol dī. Mulāzim boriyoñ kī talāshī lene lagā. Wuh barē bhāī se shurū karke ākhirkār sab se chhoṭe bhāī tak pahuñch gayā. Aur wahāñ Binyamīn kī borī meñ se pyālā niklā. Bhāīyoñ ne yih dekhkar pareshānī meñ apne libās phāṛ lie. Wuh apne gadhoñ ko dubārā lādkar shahr wāpas ā gae.

Jab Yahūdāh aur us ke bhāī Yūsuf ke ghar pahuñche to wuh abhī wahīñ thā. Wuh us ke sāmne muñh ke bal gir gae. Yūsuf ne kahā, “Yih tum ne kyā kiyā hai? Kyā tum nahīñ jānte ki mujh jaisā ādmī ḡhaib kā ilm rakhtā hai?”

Yahūdāh ne kahā, “Janāb-e-ālī, ham kyā kaheñ? Ab ham apne difā meñ kyā kaheñ? Allāh hī ne hamēñ qusūrwar ṭhahrāyā hai. Ab ham sab āp ke ḡhulām haiñ, na sirf wuh jis ke pās se pyālā mil gayā.”

Yūsuf ne kahā, “Allāh na kare ki main aisā karūñ, balki sirf wuhī merā ḡhulām hogā jis ke pās pyālā thā. Bāqī sab salāmatī se apne bāp ke pās wāpas chale jāeñ.”

Yahūdāh Binyamīn kī Sifārish Kartā Hai

Lekin Yahūdāh ne Yūsuf ke qarīb ākar kahā, “Mere mālik, mehrbānī karke apne bande ko ek bāt karne kī ijāzat deñ. Mujh par ġhussā na karen āgarche āp Misr ke bādshāh jaise haiñ. Janāb-e-ālī, āpne ham se pūchhā, ‘Kyā tumhārā bāp yā koī aur bhāī hai?’ Ham ne jawāb diyā, ‘Hamārā bāp hai. Wuh būrhā hai. Hamārā ek chhoṭā bhāī bhī hai jo us waqt paidā huā jab hamārā bāp umr-rasīdā thā. Us laṛke kā bhāī mar chukā hai. Us kī mān ke sirf yih do beṭe paidā hue. Ab wuh akelā hī rah gayā hai. Us kā bāp use shiddat se pyār kartā hai.’ Janāb-e-ālī, āpne hamen batāyā, ‘Use yahān le āo tāki main khud use dekh sakūñ.’ Ham ne jawāb diyā, ‘Yih laṛkā apne bāp ko chhoṛ nahīn saktā, warnā us kā bāp mar jāegā.’ Phir āpne kahā, ‘Tum sirf is sūrat mein mere pās ā sakoge ki tumhārā sab se chhoṭā bhāī tumhare sāth ho.’ Jab ham apne bāp ke pās wāpas pahunchē to ham ne unhen sab kuchh batāyā jo āpne kahā thā. Phir unhon ne ham se kahā, ‘Misr lautkar kuchh ġhallā kharīd lāo.’ Ham ne jawāb diyā, ‘Ham jā nahīn sakte.

Ham sirf is sūrat meñ us mard ke pās jā sakte haiñ ki hamārā sab se chhoṭā bhāī sāth ho. Ham tab hī jā sakte haiñ jab wuh bhī hamāre sāth chale.’ Hamāre bāp ne ham se kahā, ‘Tum jānte ho ki merī bīwī Rākḥil se mere do beṭe paidā hue. Pahlā mujhe chhoṛ chukā hai. Kisī janglī jānwar ne use phāṛ khāyā hogā, kyonki usī waqt se mainne use nahīñ dekhā. Agar is ko bhī mujh se le jāne kī wajah se jānī nuqsān pahuñche to tum mujh būṛhe ko ḡham ke māre pātāl meñ pahuñchāoge.”

Yahūdāh ne apnī bāt jāri rakhī, “Janāb-e-ālī, ab agar main apne bāp ke pās jāūñ aur wuh dekheñ ki larḳā mere sāth nahīñ hai to wuh dam toṛ deñge. Un kī zindagī is qadr larḳe kī zindagī par munhasir hai aur wuh itne būṛhe haiñ ki ham aisī harkat se unheñ qabr tak pahuñchā deñge. Na sirf yih balki mainne bāp se kahā, ‘Main khud is kā zāmin hūñgā. Agar main ise salāmatī se wāpas na pahuñchāūñ to phir main zindagī ke ākḥir tak qusūrwar ṭhahrūñgā.’ Ab apne khādim kī guzārish suneñ. Main yahāñ rahkar is larḳe kī jagah ḡhulām ban jātā hūñ, aur wuh dūsre

bhāiyōñ ke sāth wāpas chalā jāe. Agar larḳā mere sāth na huā to mainḱis tarah apne bāp ko muñh dikhā saktā hūñ? Mainḱ bardāsht nahīñ kar sakūñgā ki wuh is musibat meñ mubtalā ho jāeñ.”

Yūsuf Apne Āp ko Zāhir Kartā Hai

Yih sunkar Yūsuf apne āp par qābū na rakh sakā. Us ne ūñchī āwāz se hukm diyā ki tamām mulāzim kamre se nikal jāeñ. Koī aur shaḳhs kamre meñ nahīñ thā jab Yūsuf ne apne bhāiyōñ ko batāyā ki wuh kaun hai. Wuh itne zor se ro parā ki Misriyōñ ne us kī āwāz sunī aur Firaun ke gharāne ko patā chal gayā. Yūsuf ne apne bhāiyōñ se kahā, “Mainḱ Yūsuf hūñ. Kyā merā bāp ab tak zindā hai?”

Lekin us ke bhāi yih sunkar itne ghabrā gae ki wuh jawāb na de sake. Phir Yūsuf ne kahā, “Mere qarīb āo.” Wuh qarīb āe to us ne kahā, “Mainḱ tumhārā bhāi Yūsuf hūñ jise tum ne bechkar Misr bhijwāyā. Ab merī bāt suno. Na ghabrāo aur na apne āp ko ilzām do ki ham ne Yūsuf ko bech diyā. Asl meñ Allāh ne ḳhud

mujhe tumhāre āge yahān bhej diyā tāki ham
 sab bache raheñ. Yih kāl kā dūsrā sāl hai. Pāñch
 aur sāl ke daurān na hal chalegā, na fasl kaṭegī.
 Allāh ne mujhe tumhāre āge bhejā tāki duniyā
 meñ tumhārā ek bachā-khuchā hissā mahfūz
 rahe aur tumhārī jān ek baṛī maḥḥlasī kī mārifat
 chhūṭ jāe. Chunāñche tum ne mujhe yahān
 nahīn bhejā balki Allāh ne. Us ne mujhe Firaun
 kā bāp, us ke pūre gharāne kā mālik aur Misr kā
 hākim banā diyā hai. Ab jaldī se mere bāp ke
 pās wāpas jākar un se kaho, ‘Āp kā beṭā Yūsuf
 āp ko ittalā detā hai ki Allāh ne mujhe Misr
 kā mālik banā diyā hai. Mere pās ā jāeñ, der
 na kareñ. Āp Jushn ke ilāqe meñ rah sakte
 haiñ. Wahān āp mere qarīb hoñge, āp, āp kī
 āl-aulād, gāy-bail, bheṛ-bakriyāñ aur jo kuchh
 bhī āp kā hai. Wahān main āp kī zarūriyāt
 pūrī karūngā, kyoñki kāl ko abhī pāñch sāl aur
 lageñge. Warnā āp, āp ke ghar wāle aur jo bhī āp
 ke haiñ badhāl ho jāeñge.’ Tum ḥud aur merā
 bhāi Binyamīn dekh sakte ho ki main Yūsuf hī
 hūñ jo tumhāre sāth bāt kar rahā hūñ. Mere
 bāp ko Misr meñ mere asar-o-rasūkh ke bāre

meñ ittalā do. Unheñ sab kuchh batāo jo tum ne dekhā hai. Phir jald hī mere bāp ko yahāñ le āo.”

Yih kahkar wuh apne bhāī Binyamīn ko gale lagākar ro parā. Binyamīn bhī us ke gale lagkar rone lagā. Phir Yūsuf ne rote hue apne har ek bhāī ko bosā diyā. Is ke bād us ke bhāī us ke sāth bāteñ karne lage.

Jab yih khabar bādshāh ke mahl tak pahunchī ki Yūsuf ke bhāī āe haiñ to Firaun aur us ke tamām afsarān khush hue. Us ne Yūsuf se kahā, “Apne bhāiyōñ ko batā ki apne jānwarōñ par ghallā lādkar Mulk-e-Kanān wāpas chale jāo. Wahāñ apne bāp aur khāndānōñ ko lekar mere pās ā jāo. Main tum ko Misr kī sab se achchhī zamīn de dūngā, aur tum is mulk kī behtarīn paidāwār khā sakoge. Unheñ yih hidāyat bhī de ki apne bāl-bachchoñ ke lie Misr se gāriyāñ le jāo aur apne bāp ko bhī biṭhākar yahāñ le āo. Apne māl kī zyādā fikr na karo, kyōñki tumheñ Mulk-e-Misr kā behtarīn māl milegā.”

Yūsuf ke bhāiyōñ ne aisā hī kiya. [...] Wuh Misr se rawānā hokar Mulk-e-Kanān meñ apne bāp

ke pās pahuñche. Unhoñ ne us se kahā, “Yūsuf zindā hai! Wuh pūre Misr kā hākīm hai.” Lekin Yāqūb hakkā-bakkā rah gayā, kyoñki use yaqīn na āyā. Tāham unhoñ ne use sab kuchh batāyā jo Yūsuf ne un se kahā thā, aur us ne khud wuh gāriyāñ dekhīñ jo Yūsuf ne use Misr le jāne ke lie bhijwā dī thīñ.

Phir Yāqūb kī jān meñ jān ā gaī, aur us ne kahā, “Merā beṭā Yūsuf zindā hai! Yahī kāfī hai. Marne se pahle main jākar us se milūngā.” [...]

Yāqūb aur Us kā Khāndān Misr Meñ

Jab wuh wahāñ pahuñche to Yūsuf apne rath par sawār hokar apne bāp se milne ke lie Jushn gayā. Use dekhkar wuh us ke gale lagkar kāfī der rotā rahā. Yāqūb ne Yūsuf se kahā, “Ab main marne ke lie taiyār hūñ, kyoñki mainne khud dekhā hai ki tū zindā hai.” [...]

Phir Yūsuf ne apne bāp aur bhāiyoñ ko Misr meñ ābād kiya. Us ne unheñ Rāmsīs ke ilāqe meñ behtarīn zamīn dī jis tarah bādshāh ne hukm diyā thā. Yūsuf apne bāp ke pūre gharāne ko khurāk muhaiyā kartā rahā. Har khāndān ko us

ke bachchoñ kī tādād ke mutābiq ḵhurāk miltī rahī. [...]

Yāqūb kā Intaqāl

Yāqūb 17 sāl Misr meñ rahā. Wuh 147 sāl kā thā jab faut huā. [...]

Yūsuf Apne Bhāiyōñ ko Tasallī Detā Hai

Jab Yāqūb intaqāl kar gayā to Yūsuf ke bhāī ḍar gae. Unhoñ ne kahā, “Ḷhatrā hai ki ab Yūsuf hamārā tāqqub karke us ḡhalat kām kā badlā le jo ham ne us ke sāth kiyā thā. Phir kyā hogā?” Yih sochkar unhoñ ne Yūsuf ko ḵhabr bhejī, “Āp ke bāp ne marne se peshtar hidāyat dī ki Yūsuf ko batānā, ‘Apne bhāiyōñ ke us ḡhalat kām ko māf kar denā jo unhoñ ne tumhāre sāth kiyā.’ Ab hameñ jo āp ke bāp ke Ḷhudā ke pairokār hain māf kar den.”

Yih ḵhabr sunkar Yūsuf ro parā. Phir us ke bhāī ḵhud āe aur us ke sāmne gir gae. Unhoñ ne kahā, “Ham āp ke ḵhādīm hain.” Lekin Yūsuf ne kahā, “Mat ḍaro. Kyā main Allāh kī jagah hūñ? Hargiz nahīñ! Tum ne mujhe nuqsān pahuñchāne kā irādā kiyā thā, lekin Allāh ne us

se bhalāī paidā kī. Aur ab is kā maqsad pūrā ho rahā hai. Bahut-se log maut se bach rahe haiñ. Chunāñche ab ḍarne kī zarūrat nahīñ hai. Main tumheñ aur tumhāre bachchoñ ko ḵhurāk muhaiyā kartā rahūñgā.” Yoñ Yūsuf ne unheñ tasallī dī aur un se narmī se bāt kī.